

7 CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE ODDZIAŁUJĄCE NA GMINĘ

7.1. TRENDY GLOBALNE¹ I ICH SKUTKI

- **rozwój technologiczny, w tym dygitalizacja i automatyzacja pracy**

Rozwój technologiczny to stały postęp i wprowadzania innowacji technologicznych w różnych dziedzinach życia i gospodarki. Rozwój technologiczny obejmuje szeroki zakres działań, które prowadzą do powstania nowych technologii lub ulepszenia istniejących. Bezpośrednią pochodną trendu rozwoju technologicznego jest dygitalizacja (proces przekształcania informacji z formy analogowej na formę cyfrową, obejmujący m.in. wykorzystywanie oprogramowania do zarządzania różnymi procesami biznesowymi, w tym usługami), cyfryzacja i automatyzacja pracy (wykorzystanie technologii do wykonywania zadań, które były wcześniej realizowane przez ludzi, obejmujące robotyzację procesów, automatyzację produkcji, wykorzystanie sztucznej inteligencji w procesach analizy danych czy integrację urzędów z siecią internetową, umożliwiającą ich zdalne monitorowanie i kontrolę).

Ten trend wpływa na wiele aspektów życia społeczności samorządowej, w tym na rynek pracy, jakość usług publicznych, efektywność zarządzania miastem oraz konkurencyjność gospodarki lokalnej. Będzie on miał znaczenie dla zmiany procesów usługowych, zarządzania danymi, optymalizację infrastruktury miejskiej, wprowadzania inteligentnych systemów zarządzania ruchem i infrastrukturą; monitorowanie i zarządzanie zasobami miejskimi: energią, wodą i odpadami, rozwój inteligentnych sieci energetycznych oraz systemów monitoringu środowiskowego. Inwestycje w infrastrukturę cyfrową i rozwój kompetencji technologicznych mieszkańców będą kluczowe dla adaptacji miasta do zmieniających się realiów technologicznych i społecznych.

- **wzrost urbanizacji**

Urbanizacja będąca procesem społeczno-ekonomicznym, który polega na wzroście liczby ludności zamieszkującej miasta oraz na rozwoju i rozszerzaniu się obszarów miejskich. wiąże się ściśle z nasilającym się rozwojem technologicznym i przemysłowym. Obecnie ponad połowa ludzkości (55%) żyje na obszarach zurbanizowanych – do roku 2050 spodziewany jest wzrost do 68%. Dużym problemem Polski w zakresie urbanizacji jest brak konsekwentnego planowania rozwoju przestrzeni miejskiej oraz miejskich obszarów funkcjonalnych i wynikające z tego chaotyczna, nieoptymalizowana zabudowa miejska oraz zjawisko rozlewania się miast².

Wzrost urbanizacji może powodować przeludnienie miasta, degradację środowiska naturalnego, problemy społeczne czy napięcia infrastrukturalne (presja na istniejącą infrastrukturę, w tym systemy wodociągowe, kanalizacyjne i energetyczne oraz wzrost kosztów utrzymania infrastruktury miejskiej). Wzrost urbanizacji może powodować konieczność przemodelowania procesów planowania urbanistycznego, w taki sposób by uwzględniało ono zrównoważony rozwój oraz minimalizowało negatywne skutki i maksymalizowało korzyści wynikające z rozwoju miasta.

¹ Megatrendy określiło Polskie Towarzystwo Studiów nad Przyszłością (www.ptsp.pl)

² Źródło: Urbanizacja? Wszędzie, ale nie w Polsce. - PTSP.pl

- **rosnące zapotrzebowanie na energię**

Popyt na energię jest silnie skorelowany ze wzrostem gospodarczym i rozwojem techniki. Najwięcej energii zużywa przemysł (górnictwo, przetwórstwo, rolnictwo oraz budownictwo), dalej – transport, usługi oraz mieszkalnictwo. Produkcja energii elektrycznej wzrasta, a w 2050 roku 25% zapotrzebowania energetycznego przypadnie na elektryczność (obecnie – 18%). Tradycyjne źródła energii generują zanieczyszczenie środowiska i przyczyniają się do zmian klimatu.

Dla miast koniecznością stanie się transformacja energetyczna – zmiana systemu energetycznego w kierunku zrównoważonego rozwoju, efektywności energetycznej oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Ważnymi działaniami w procesie transformacji energetycznej będzie modernizacja sieci energetycznych, promowanie efektywności energetycznej w budynkach i przemyśle oraz edukacja i budowanie świadomości społecznej na temat oszczędnego korzystania z energii. Konieczna może być też zmiana polityk energetycznych oraz ekonomicznych miasta.

- **zanieczyszczenie środowiska i zmiany klimatu**

Zmiany klimatu odnoszą się do długotrwałych zmian w wzorcach pogodowych, spowodowanych zarówno naturalnymi procesami (zmiany w aktywności słonecznej, erupcje wulkaniczne), jak i działalnością człowieka (emisja gazów cieplarnianych, wylesianie, produkcja rolna i hodowla zwierząt, emisje z procesów przemysłowych, produkcja cementu i spalanie odpadów), powodującą zanieczyszczenie środowiska naturalnego. Proces zmian klimatu będzie się pogłębiał. Negatywne skutki zmian klimatu dla miast to przede wszystkim wzrost zapotrzebowania mieszkańców na energię do chłodzenia budynków (z uwagi na wzrost temperatury), potopienia miejskie, uszkodzenia infrastruktury i zniszczenia mienia, straty w sektorze turystyki, handlu i usług w wyniku ekstremalnych zjawisk pogodowych. Zanieczyszczenie środowiska, tak jak i skutki zmian klimatycznych zagrażają zdrowiu zarówno roślin i zwierząt, jak i ludzi. Zgodnie z danymi „The Lancet”, w 2015 roku z powodu zanieczyszczeń (powietrza, wody, w miejscu pracy) na świecie zmarło ponad 9 milionów osób, co stanowiło 16 procent wszystkich zgonów we wspomnianym roku. Wiodącą przyczyną były choroby spowodowane zanieczyszczeniem powietrza: zawały i choroby serca, udary, nowotwory płuc i POChP (przewlekła obturacyjna choroba płuc).³

Zmiany klimatu wymuszają na władzach miast szereg działań związanych m.in. z przejściem na odnawialne źródła energii, rozwój budownictwa plusenergetycznego oraz infrastruktury wspierającej gospodarkę o obiegu zamkniętym. Istotne będzie też inwestowanie w zielone technologie energetyczne, recykling oraz systemy magazynowania energii, co przyczynić się może do zwiększenia odporności miasta na zmiany klimatyczne i ekstremalne zjawiska pogodowe.

- **nasilająca się migracja ludności**

Stanowi trend wpływający na politykę, gospodarkę i społeczeństwa. Jest wynikiem m.in. ocieplenia klimatu, konfliktów zbrojnych, poszukiwania lepszych warunków ekonomicznych czy dążenia do łączenia się z rodziną. Zgodnie z danymi Banku Światowego oraz ONZ poza krajem pochodzenia żyje 270 milionów ludzi (3,4 procent całej ludności świata); 90% z nich to migranci ekonomiczni. Te same źródła prognozują, że trend migracji ludności w perspektywie roku 2050

³ Źródło: [Utrata bioróżnorodności \[MEGATRENDY 2050\] - PTSP.pl](#)

będzie rósł i w 2050 roku powyższy wskaźnik osiągnie wartość 4%⁴. Szczególnie istotna w Europie jest presja migracyjna ze strony migrantów z Afryki oraz Bliskiego Wschodu. Ponadto obserwuje się trend migracji ludności do obszarów aglomeracyjnych.

Migracje (zewnętrzne i wewnętrzne) powodują zmiany w strukturze demograficznej i w składzie etnicznym wspólnoty samorządowej. Skutkiem migracji są zmiany w relacjach społecznych oraz wzrost różnorodności kulturowej i społecznej. Zmiany te mogą powodować konieczność tworzenia i realizacji polityk migracyjnych i włączeniowych, w tym konieczność tworzenia przestrzeni publicznych sprzyjających integracji. Migracja może wpływać na rozwój gospodarczy i urbanistyczny miasta, ale także powodować obciążenie systemów socjalnych i konieczność dostosowania usług do zmieniającej się struktury demograficznej mieszkańców

- **starzenie się społeczeństwa (w krajach rozwiniętych)**

To globalny proces demograficzny, odzwierciedlony wzrostem odsetka osób starszych w populacji i spadkiem odsetka osób młodszych.

Wraz ze starzeniem się społeczności lokalnej wzrasta zapotrzebowanie na usługi zdrowotne i usługi opiekuńcze (formalne – świadczone przez instytucje, jak i nieformalne – świadczone przez członków rodziny). Pojawia się konieczność dostosowania polityki społecznej i mieszkaniowej do potrzeb starszych osób, w tym rozwijania programów wspierających aktywne starzenie się. Rośnie także znaczenie polityk prorodzinnych i migracyjnych gmin, które będą miały na celu łagodzenie skutków demograficznych.

Starzenie się społeczeństwa wymusza konieczność podejmowania kompleksowych działań dostosowujących przestrzeń publiczną i dostarczane usługi do specyficznych potrzeb starszych osób. Starzenie się społeczeństwa może prowadzić do niedoboru pracowników w niektórych sektorach i problemów na lokalnym rynku pracy, mającym istotne znaczenie dla procesów rozwojowych gmin.

- **rosnąca polaryzacja społeczna**

Polaryzacja społeczna może skutkować zwiększeniem konfliktów społecznych, dysproporcjami w dostępie do usług wynikającymi m.in. z nierówności dochodowych, radykalizacją postaw politycznych i utratą zaufania do instytucji publicznych. Może również prowadzić do poczucia izolacji i wykluczenia społecznego, zwłaszcza wśród osób znajdujących się w gorszej sytuacji ekonomicznej.

Zjawisko rosnącej polaryzacji społecznej może wymusić konieczność podejmowania kompleksowych działań mających na celu promowanie integracji oraz równości w miastach. Zjawisko to może powodować konieczność tworzenia i realizacji polityk włączeniowych, w tym konieczność tworzenia przestrzeni publicznych sprzyjających integracji, a także wpływać na wydolność systemu pomocy społecznej.

⁴ Źródło: Migracje ludności nasilają się [MEGATRENDY 2050] - PTSP.pl

7.2. CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE O ZNACZENIU LOKALNYM I ICH SKUTKI

- **planowana realizacja Centralnego Portu Komunikacyjnego**

Centralny Port Komunikacyjny jest planowanym do realizacji węzłem transportowym, który będzie oparty na zintegrowanych ze sobą węzłach: lotniczym i kolejowym, spójnych z układem sieci drogowej. Węzeł ma być zlokalizowany między Warszawą a Łodzią, w bliskiej odległości od Grodziska Mazowieckiego. Ma być największym w Europie Środkowo-Wschodniej węzłem transportowym, łączącym lotnisko hubowe oraz sieci kolejowe i drogowe. W skład CPK mają wejść też inwestycje kolejowe: węzeł w zintegrowany z portem lotniczym i połączenia na terenie kraju, które umożliwią przejazd między Warszawą a największymi polskimi miastami w czasie nie dłuższym niż 2,5 godziny. W rejonie CPK ma powstać także Airport City, w skład którego wejdą m.in. obiekty targowo-kongresowe, konferencyjne i biurowe⁵.

Planowana budowa CPK może prowadzić do wzrostu populacji gminy i rozwoju infrastruktury (w szczególności drogowej i kolejowej), wpłynąć na utworzenie nowych miejsc pracy. Skutkiem budowy CPK może być rozwój gospodarczy i urbanistyczny miasta, ale również konieczność wdrożenia programów integracyjnych oraz tworzenia nowych lub rozwój istniejących usług publicznych i funkcji miasta.

Planowana realizacja Centralnego Portu Komunikacyjnego traktowana jest przez mieszkańców gminy Grodzisk Mazowiecki jako szansa rozwojowa (37 wskazań) lub jako zagrożenie dla rozwoju gminy (20 wskazań).

- **dalszy rozwój aglomeracji warszawskiej**

Warszawa wraz miejskim obszarem funkcjonalnym pełni funkcję ośrodka metropolitalnego o znaczeniu europejskim. Jako największy w Polsce ośrodek miejski przyciąga mieszkańców z kraju oraz imigrantów, co prowadzi do stałego wzrostu liczby ludności. Znaczna liczba osób przybywających do Warszawy osiedla się w obszarach podmiejskich i w obszarze funkcjonalnym stolicy (w tym w Grodzisku Mazowieckim).

Dalszy rozwój aglomeracji warszawskiej wiąże się z koniecznością wzmacniania współpracy ponadlokalnej dla podtrzymania i rozwoju funkcji obszaru. Sprzyjać temu będzie koncentracja współpracy na działaniach mających na celu uporządkowanie gospodarki przestrzennej i przywrócenie ładu przestrzennego w miejskich obszarach funkcjonalnych, rozwój efektywnego systemu transportowego opartego na transporcie zbiorowym i niezmotoryzowanym, poprawę jakości powietrza oraz zwiększenie efektywności i dostępności do usług publicznych, a także budowaniu konkurencyjności obszaru na bazie innowacji, cyfryzacji, przemysłu przyszłości, wysoko wykwalifikowanych kadr, jak również korzyści wynikających z koncentracji funkcji administracyjnych⁶.

- **zmiany w finansowaniu jednostek samorządu terytorialnego**

W latach 2019-2022 nastąpiły zmiany systemu podatkowego, które miały istotny (negatywny) wpływ na poziom dochodów własnych JST.

⁵ [Centralny Port Komunikacyjny – Wikipedia, wolna encyklopedia](#)

⁶ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+

W 2024 r. zostały rozpoczęte prace nad budową nowego systemu finansowania zadań realizowanych przez JST gwarantującego ich samodzielność finansową i stabilizację ich dochodów. Zmiany mają wejść w życie od 2025 r.

Planowane od 2025 r. zmiany finansowania samorządów mają gwarantować samodzielność finansową i stabilizację dochodów gmin, co może wpływać na stabilność finansów jednostek samorządu terytorialnego, a tym samym gwarantować realizację polityki rozwojowej gminy. Według planowanych zmian⁷ dochody własne Grodziska Mazowieckiego wzrosną o minimum 5 milionów złotych rocznie.

- **polityka migracyjna państwa**

Polska nie ma jasno zdefiniowanej polityki migracyjnej. Brak ten (ale również zmieniająca się polityka państw europejskich i Unii Europejskiej) nie pozwalają na przyjęcie wiarygodnego scenariusza migracyjnego dla przybyszy z zagranicy, a jednocześnie nie sprzyjają zbudowaniu stabilnego planu władz ośrodków samorządowych (w tym miast) w odniesieniu do zjawisk i procesów migracji międzynarodowych.

- **niedopasowanie kwalifikacji i niska motywacja pracowników**

Z badań menedżerów ds. rekrutacji wynika, że aż 93% z nich ma problemy ze znalezieniem wykwalifikowanych specjalistów, których potrzebują, a 67% dużych firm twierdzi, że brak talentów jest głównym powodem, dla którego nie obsadzają otwartych stanowisk (Raporty ManpowerGroup; Korn Ferry). Sytuację pogarsza niski stopień motywacji pracowników (z Raportu Instytutu GALLUP-a za 2024 wynika, że tylko 10% polskich pracowników jest zmotywowanych).

Może to negatywnie wpływać na lokalny rynek pracy i zdolność do podejmowania przez podmioty prywatne i administrację publiczną działań wdrażających innowacyjne rozwiązania.

⁷ [Ministerstwo Finansów zaprezentowało projekt nowej ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego - Ministerstwo Finansów - Portal Gov.pl \(www.gov.pl\)](https://www.gov.pl/ministerstwo-finansow)